

PhDr. Simona Binková, CSc.
Středisko ibero-amerických studií FFUK

Posudek vedoucí diplomové práce

Martina Vopálková, *Jezuitská architektura v Jižní Americe se zaměřením na andskou oblast*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Středisko ibero-amerických studií, Praha 2014, 97 str. + obr. příl.

Kolegyně Vopálková svůj zájem o architekturu (hlavně ve Španělsku) projevila již výběrem tématu své bakalářské práce (Mudéjarská architektura v Granadě, 2011) a nyní tento zájem přenesla do podmínek Španělské Ameriky. Zvolila téma jezuitské architektury, o jejíž specifičnosti se v rámci tvarosloví církevní architektury hovoří jako o tzv. jezuitském stylu, za jehož architektonický vzor je považován římský kostel Il Gesù italského stavitele Vignoly. Diplomantka si vytkla za cíl provést evidenci jezuitských staveb ve městech andské oblasti a potvrdit nebo vyvrátit tezi o následování tohoto modelu v podmínkách Jižní Ameriky. Vědomě rezignovala na problematiku architektury v misiích a své téma omezila i geograficky: vypustila architekturu Nového Španělska, Filipín, ale také např. Chile. Věnovala se tedy jezuitským stavbám (kostelům a kolejím) vybudovaným na území dnešních států Kolumbie, Ekvádoru, Peru a Bolívie. V této souvislosti bych chtěla ocenit snahu definovat pojem „andský“, jenž bývá užíván v různých kontextech různě, ale Vopálkové řešení („se zaměřím pouze na ty, které jsou andské“, 12) mi připadá jako definice kruhem, kdy žádné z předchozích vymezení není explicitně akceptováno, ani odmítnuto. Chile ponechává stranou, i když se domnívám, že dílo Morena Jerii věnované misiím v Chiloé (specifické podmínky ostrovní izolace na samém jihu území) nevypovídá nijak o existenci a fungování jezuitského řádu v kontinentálním Chile, ani o jeho architektuře (Santiago de Chile, La Serena, Valparaíso apod.). Důvody pro nezařazení by mohly být jiné – pro častá zemětřesení, požáry a jiné přírodní katastrofy se ve městech dochovalo jen minimum původních staveb.

Hlavní přínos práce tkví v kap. 4 (Vybrané městské jezuitské stavby, 34-83), která je výsledkem vlastní dlouhodobé, pracné a trpělivé rešerše historie jednotlivých staveb, snahy o jejich popis z hlediska užitých stavebních materiálů i architektonického ztvárnění, včetně původní výtvarné i sochařské výzdoby. Už nápad upozornit na zásadní stavby vybudované Tovaryšstvem Ježíšovým v určitém výseku jihoamerických měst, zanikající obvykle v přemíře jejich koloniálních památek, přinesl - vedle předvídatelné Limy, Quita, Potosí nebo Cartageny – celkem 11 umělecky význačných komplexů (kromě kostela obvykle i přilehlá kolej a v Limě i noviciát), které svědčí nejen o uměleckých vlivech nebo autonomii zadavatelů i realizátorů těchto budov, o jejich umělecké úrovni, ale také o rozšíření jezuitského řádu mimo hlavní města místokrálovství či provincií. Kap. 3 (Jezuitská architektura v andské oblasti, 23-33), která je k této problematice komplementární právě v obecnější rovině materiálů, forem a jednotlivých stavebních a výtvarných prvků, je podle mého názoru výsledkem analýzy obsažené v kap. 4 – a snad by jejich pořadí mělo být obrácené. Každopádně tyto dvě nosné kapitoly hodnotím jako

velice zdařilé, s vysokým podílem samostatné práce a velkým osobním nasazením, které se odráží i v užití četných titulů sekundární literatury (jež autorka skromně považuje za nemnohé) i v usilovném dohledávání jednotlivin na internetu (od oficiálních stránek až po blogy poučených autorů).

V čem se naopak od začátku s autorkou neztotožňujeme, je otázka užití českých nebo španělských názvů staveb, výtvarných děl, případně vlastních jmen světců. Její argumenty (str. 12: dohledatelnost v cizojazyčné literatuře) chápou, ale problém by se dal řešit i opačně: v textu běžně pracovat s českými ekvivalenty, pokud existují, a v případě jejich prvního výskytu uvést i španělskou alternativu. Text by tak byl plynulejší, z bohemistického hlediska přijatelnější a vyhnul by se krkolomným a cizorodým deklinacím („noviciát zasvěcený San Josému“, „život San Francisca Javiera“, „kapli de Loreto“, „věnovaný San Isidru Labradorovi“, „socha San Pedra Claver“ a mnoha dalším) a dokonce i extrému v podobě „kostel San Pedro v Římě“ (32) – to vše už se pro změnu vzdaluje chápání českého čtenáře.

Překládat ze šp. by se měly i dosažené stupně církevní kariéry v rámci TJ: padre (česky Otec, nebo běžná latinská alternativa Pater – s dostačující zkratkou P., označující člena TJ, který dosáhl kněžského svěcení) a hermano (česky bratr, většinou laický člen TJ – hermano coadjutor - pověřený praktickými úkoly a bez možnosti udělovat svátosti), šp. výrazy v českém textu jsou opět nesystémové. San Antonio Abad (též Abbás, Veliký, zvaný také Poustevník aj.) žil na přelomu 3. a 4. stol., nebyl tedy mecenášem limského kostela, ale šlo o zasvěcení (patrocinium). Důsledným překladem by se zamezilo i dalším desinterpretacím typu „v roce 1924 ... vláda nařídila zasvětit kostel Panteónu de los Próceres“ (39), jakoby se jednalo o nějakého světce: ve skutečnosti byl někdejší kostel noviciátu proměněn v panteón hrdinů válek za nezávislost (tamtéž) a „convictorio“ není klášter, ale spíše internát (tamtéž). V případě Santo Oficio (58) jde o inkvizici. Pater L. König určitě nebyl „znovu pokřtěn na Lorenzo Rey“ (81), ale prostě došlo k převedení jeho jména do španělské verze (římsko-katolická církev dvojí křest nepřipouští). Z hlediska kunsthistorického by poznámku zasloužil rozdíl mezi zmiňovanou cuzqueňskou a limskou malířskou tradicí (školou).

Nešťastné mi připadá apriorní vyloučení nešpanělskojazyčných odborných textů, včetně jeho zdůvodnění (str. 7-8) – jednak předmětem práce není zkoumat názor španělských a hispanoamerických autorů, jednak je opět nesystémové (co případné texty „přípustných“ autorů, kteří však publikují v jiném jazyce?). Dokladování údajů je nadstandardně pečlivé (zcela formální odlišností od normy je však zařazení zkratky op. cit. před jméno autora). Informace o moderních stavbách (Pisco) jsou určitě zajímavé, ale nad rámec tématu. Závěr mohl být o něco stručnější, vázanější k výsledkům práce než k problémům, které už byly nastíněny v úvodu.

Vzhledem ke zmíněným přednostem práce (výběru tématu, jeho neotřelosti a samostatnosti zpracování) a pečlivým odkazům - a navzdory některým projevům akademické „nevypsanosti“, na jejichž vrub jde většina uvedených výhrad - považuji práci v mnoha ohledech za přínosnou, každopádně splňující požadavky na závěrečné kvalifikační práce, a proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji ohodnocení známkou velmi dobře.